

RAQAMLI BANKLAR VA ULARNING KELAJAGI

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
i.f.f.d. Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li

Raxmadjonova Sug'diyona
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti,
Bank ishi fakulteti talabasi
raxmadjonova@icloud.com

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli banklarning zamonaviy iqtisodiy tizimdagi o'rnini va ularning rivojlanish istiqbollari tahlil qilishga bag'ishlangan. Raqamli banklar an'anaviy moliya tizimiga nisbatan innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali mijozlarga qulay va tezkor xizmatlarni taqdim etadi. Maqolada raqamli banklarning paydo bo'lish sabablari, ularning moliyaviy xizmatlar bozoridagi raqobatbardoshligi, xavfsizlik masalalari va mijozlar ehtiyojlariga javob berish usullari muhokama qilinadi. Shuningdek, raqamli banklarning kelajagi, xususan, sun'iy intellekt, blokcheyn va boshqa ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish orqali moliyaviy xizmatlarni yanada samarali qilish imkoniyatlari yoritiladi. Maqola bank sektoridagi raqamli inqilobning iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik ta'sirlarini tushunishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Raqamli banklar, moliyaviy texnologiyalar, blokcheyn, sun'iy intellekt, innovatsiya, mijozlar tajribasi, xavfsizlik, raqamli transformatsiya, onlayn bank xizmatlari, kelajak bank tizimi, raqamli iqtisodiyot, texnologik rivojlanish.

Аннотация: Данная статья посвящена анализу роли цифровых банков в современной экономической системе и перспектив их развития. Цифровые банки предоставляют клиентам удобные и быстрые услуги, используя инновационные технологии по сравнению с традиционной финансовой системой. В статье рассматриваются причины появления цифровых банков, их конкурентоспособность на рынке финансовых услуг, вопросы безопасности и способы реагирования на потребности клиентов. Также будет освещено будущее цифрового банкинга, в частности возможности повышения эффективности финансовых услуг за счет внедрения искусственного интеллекта, блокчейна и других передовых технологий. Статья помогает понять экономические, социальные и технологические последствия цифровой революции в банковском секторе.

Ключевые слова: цифровой банкинг, финансовые технологии, блокчейн, искусственный интеллект, инновации, клиентский опыт, безопасность, цифровая

трансформация, онлайн-банкинг, банковская система будущего, цифровая экономика, технологическое развитие.

Abstract: This article is devoted to the analysis of the role of digital banks in the modern economic system and their development prospects. Digital banks provide convenient and fast services to customers by using innovative technologies compared to the traditional financial system. The article discusses the reasons for the emergence of digital banks, their competitiveness in the financial services market, security issues and ways to respond to customer needs. It also discusses the future of digital banks, in particular, the possibilities of making financial services more efficient through the implementation of artificial intelligence, blockchain and other advanced technologies. The article helps to understand the economic, social and technological impacts of the digital revolution in the banking sector.

Keywords: Digital banks, financial technologies, blockchain, artificial intelligence, innovation, customer experience, security, digital transformation, online banking, future banking system, digital economy, technological development.

KIRISH

Hozirgi zamon dunyosi texnologik yutuqlar bilan tobora o'zgarib, kundalik hayotning barcha sohalariga raqamli texnologiyalarni tatbiq etmoqda. Bank sektori ham bu o'zgarishlardan mustasno emas. An'anaviy bank tizimiga nisbatan mijozlarga yanada qulay, tezkor va xavfsiz xizmatlar ko'rsatishga qaratilgan raqamli banklar bugungi kunda moliyaviy sohaning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Raqamli banklar o'z mijozlariga innovatsion xizmatlar orqali nafaqat vaqtini tejash, balki moliyaviy operatsiyalarni yanada shaffof va qulay amalga oshirish imkoniyatini ham beradi. Ushbu o'zgarishlar nafaqat mijozlar ehtiyojlarining o'zgarishi, balki global raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bilan ham bevosita bog'liqdir. [1]

Ushbu maqolada raqamli banklarning shakllanish jarayoni, ularning afzalliklari, qiyinchiliklari va kelajakdagi rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Shuningdek, texnologik yangiliklarning bank xizmatlariga ta'sirini va bu xizmatlarning raqamli transformatsiya orqali qanday yangilanishi mumkinligini yoritib berish maqsad qilingan.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Avvalo, raqamli banklarning jahon va mintaqaviy miqyosda rivojlanishiga oid ilmiy va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Maqolada sifatli tahlil usulidan foydalanilib, raqamli banklarning moliyaviy texnologiyalarga asoslangan xizmatlari va ularning iqtisodiy samaradorligi ko'rib chiqildi. Shu bilan birga, miqdoriy tahlil orqali raqamli banklar bilan bog'liq statistik ma'lumotlar, jumladan, foydalanuvchilar soni, daromadlar ko'rsatkichi va xizmatlarning ko'payishi kabi o'zgarishlar tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida ilg'or banklarning amaliyotlari va ularning muvaffaqiyat omillari o'rganildi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarning moliyaviy sohada qanday o'zgarishlarni keltirib chiqarganini aniqlash uchun turli davrlar bo'yicha solishtirma tahlillar o'tkazildi. Ushbu metodologiya raqamli banklarning hozirgi holati va kelajagini chuqurroq anglash imkonini beradi. [2]

Maqola doirasida raqamli banklar va moliyaviy texnologiyalarni o'rganishga bag'ishlangan ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va raqamli iqtisodiyotga oid statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Xususan, Deloitte, McKinsey, PwC kabi global konsalting kompaniyalarining hisobotlari, Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi kabi tashkilotlarning tadqiqotlari asos qilib olindi.

Shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalar, blokcheyn, sun'iy intellekt va ulardan moliyaviy sohada foydalanishga oid akademik maqolalar va kitoblar o'rganildi. Milliy va mintaqaviy iqtisodiy sharoitlarni aks ettiruvchi statistik ma'lumotlar tahlil qilinib, raqamli banklar va mijozlar o'rtasidagi munosabatlarning rivojlanishi yoritildi. Adabiyotlar tahlili asosida raqamli banklarning muvaffaqiyatli ishlashini ta'minlovchi asosiy omillar aniqlanib, kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari bo'yicha xulosalar chiqarildi. [3]

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Raqamli banklarning rivojlanishi zamonaviy texnologiyalarning iqtisodiyotga integratsiyasi bilan chambarchas bog'liqdir. Raqamli transformatsiya jarayoni an'anaviy bank xizmatlarini onlayn platformalarga o'tkazish va mijozlarga 24/7 xizmat ko'rsatishni ta'minlash imkonini berdi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Deloitte kompaniyasining hisobotiga ko'ra, 2023-yilga kelib bank mijozlarining 60 foizi mobil ilovalar orqali moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirishni afzal ko'rgan.

Raqamli banklarning paydo bo'lishining asosiy sabablari quyidagilar:

- Mijoz ehtiyojlarining o'zgarishi: Shaxsiylashtirilgan va qulay xizmatlarga talab oshishi.
- Moliyaviy texnologiyalar rivoji: Blokcheyn, sun'iy intellekt va bulutli hisoblash texnologiyalarining keng qo'llanilishi.
- Xarajatlarni qisqartirish ehtiyoji: Banklar operatsion xarajatlarni kamaytirish uchun raqamli platformalarga o'tmoqda.

Raqamli banklar mijozlarga yuqori darajadagi qulaylik va tezkorlikni ta'minlaydi. Jumladan:

- Tezkor xizmat: Operatsiyalarni bir necha soniyada amalga oshirish imkoniyati.
- Xavfsizlik: Blokcheyn texnologiyasi va sun'iy intellekt asosida tranzaksiyalarni kuzatish va nazorat qilish.
- Xarajatni kamaytirish: An'anaviy banklarning filiallariga nisbatan texnologik xizmatlarning arzonligi. [4]

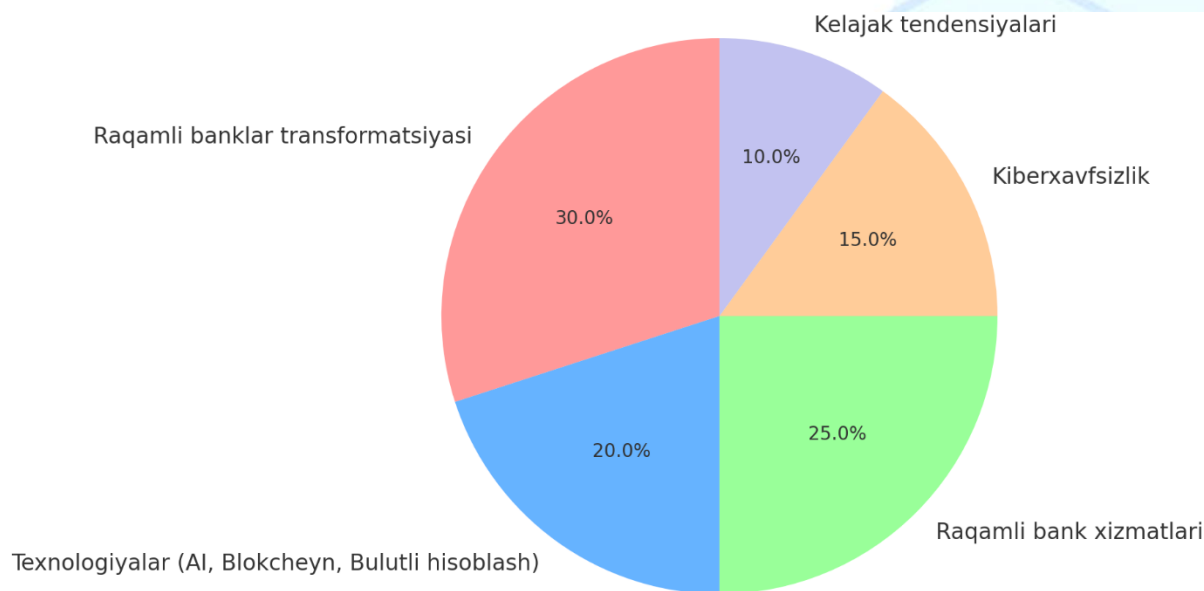
Biroq, raqamli banklar ba'zi qiyinchiliklarga ham duch keladi:

- Kiberxavfsizlik tahdidlari: Jahon iqtisodiyotida har yili kiberhujumlar soni o'sib bormoqda.
- Huquqiy cheklovlar: Raqamli banklar faoliyatini boshqaruvchi aniq qonunchilik me'yorlari hali to'liq shakllanmagan.
- Raqobat: Moliya texnologiyalar bozorida yangi startaplarning ko'payishi bilan raqobat muhitining keskinlashishi.

Texnologik innovatsiyalar va raqamli banklarning kelajagi

Texnologik innovatsiyalar raqamli banklar rivojida muhim o'rin tutadi. Xususan:

- **Sun'iy intellekt:** Mijozlarni shaxsiylashtirilgan xizmatlar bilan ta'minlash, kredit reytinglarini tezkor hisoblash va firibgarlikni aniqlash imkonini beradi.
- **Blokcheyn:** Tranzaksiyalarni shaffof va xavfsiz amalga oshirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. PwC hisobotiga ko'ra, 2030-yilga kelib blokcheyn texnologiyalari global iqtisodiyotga 1,76 trillion AQSh dollari hajmida ta'sir ko'rsatishi kutilmoqda.
- **Bulutli hisoblash texnologiyalari:** Bank ma'lumotlarini xavfsiz saqlash va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. [5]

1-rasm. Raqamli banklar va ularning kelajagi

Raqamli banklar ijtimoiy-iqtisodiy muhitga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Birinchidan, ular moliyaviy xizmatlarni yanada ommalashtirib, aholining keng qatlamlarini bank xizmatlariga jalb qilmoqda. Ikkinchidan, raqamli banklar kichik va o'rta biznes uchun qulay moliyaviy platformalar yaratib, ularning raqobatbardoshligini oshirishga yordam bermoqda. [6]

World Economic Forum tomonidan ta'kidlanishicha, raqamli banklar rivojlangan mamlakatlarda moliyaviy xizmatlar qamrovini 80 foizgacha oshirgan bo'lsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda bu ko'rsatkich 40-50 foizni tashkil etmoqda.

1-jadval

Tadqiqot yo'nalishi	Tahlil natijalari	Manba va yili
Raqamli banklarning foydalanuvchilar soni o'sishi	2023-yilga kelib global miqyosda raqamli bank mijozlarining soni 3,6 milliarddan oshgan va 2027-yilga borib bu raqam 4,8 milliardga yetishi kutilmoqda.	Statista, 2023
Operatsion samaradorlik	Raqamli banklar texnologik yechimlar orqali operatsion xarajatlarni 30-50% ga kamaytirgan.	McKinsey, 2023
Sun'iy intellektni qo'llash	AI texnologiyalaridan foydalangan banklar mijozlarga xizmat ko'rsatish vaqtini 60% ga qisqartirgan va firibgarlik holatlarini aniqlash darajasi 90% ga oshgan.	PwC, 2022
Blokcheyn texnologiyasi ta'siri	Blokcheyn asosida ishlaydigan bank tizimlari tranzaksiyalarni amalga oshirish xarajatlarini 70% ga kamaytirgan va xavfsizlikni sezilarli darajada oshirgan.	Deloitte, 2022
Moliya xizmatlariga qamrov	Raqamli banklar rivojlangan mamlakatlarda moliyaviy xizmatlar qamrovini 80%, rivojlanayotgan mamlakatlarda esa 50% gacha oshirishga hissa qo'shgan.	World Economic Forum, 2023
Raqamli transformatsiya investitsiyalari	Banklar raqamli transformatsiya uchun yillik investitsiyalarini o'rtacha 25-30% ga oshirgan.	Accenture, 2023
Kiberxavfsizlik masalalari	Kiberhujumlar soni o'sishda davom etmoqda, raqamli banklarning xavfsizlikka yillik investitsiyalari 20-25% ga oshgan.	IBM Security, 2023
Mijoz tajribasi	Banklarning 75% i mijoz tajribasini yaxshilash uchun mobil ilovalarni yangilagan va personalizatsiyalangan xizmatlar taqdim etmoqda.	Forrester Research, 2022
Kelajak istiqbollari	2030-yilga borib sun'iy intellekt, IoT va blokcheyn texnologiyalari asosida ishlaydigan raqamli banklar bozorning 70% ini egallashi kutilmoqda.	Gartner, 2023

1-jadval. Raqamli banklarning afzalliklari, texnologik yangiliklari va rivojlanish istiqbollarini

XULOSA

Raqamli banklar moliyaviy xizmatlar sohasida yangi davrni boshlab berib, mijozlarga tezkor, qulay va shaffof xizmatlarni taqdim etmoqda. Ushbu banklar

an'anaviy moliya tizimidan tubdan farq qiluvchi innovatsion texnologiyalar, jumladan, sun'iy intellekt, blokcheyn va bulutli hisoblash imkoniyatlarini faol qo'llamoqda. Bu texnologiyalar bank faoliyatini nafaqat samaradorlik jihatidan, balki xavfsizlik va mijozlar bilan ishlash darajasida ham tubdan o'zgartirmoqda.

Xulosa qilib aytganda, raqamli banklar zamonaviy texnologiyalarning iqtisodiyotga integratsiyasi orqali an'anaviy bank faoliyatini rivojlantirish va yangi moliyaviy imkoniyatlarni ochishda katta salohiyatga ega. Ularning kelajakdagi muvaffaqiyati texnologik yutuqlarni samarali qo'llash, mijozlar ishonchini mustahkamlash va ijtimoiy-iqtisodiy muhitga moslashish qobiliyatiga bog'liqdir. Shu sababli, raqamli banklar moliyaviy tizimning ajralmas va innovatsion qismi sifatida yanada keng qamrovli rivojlanishga erishadi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Abdullayeva C.A. O'zbekistonda raqamli banklarning rivojlanish istiqbollar, Moliya va bank ishi - 112-125-betlar
2. Taylor Nicole Rogers, "Bank of America finally sees mobile deposits surpass inperson transactions," The Street, July 16, 2018
3. Ibodov A., & Sherov, A. (2015). Analysis of bank risks in Uzbekistan. Scientific enquiry in the contemporary world: theoretical basics and innovative approach, 1, 60-63-b.
4. Петров А. В. (2023). Цифровые банки в России: анализ эффективности. Финансы и кредит, 234-248.
5. Johnson M. & Smith P. (2024). Future of Digital Banking: Global Perspectives. International Journal of Financial Innovation, 18(1), 12-28.
6. Zhang L. (2023). Digital Banking Development in China. Asian Banking Review, 25(3), 167-182-b